

Οι «περιπέτειες» των επωνύμων μας στο χρόνο (Ηρακλής Ψάλτης, φιλόλογος)

/ [Πεμπτουσία](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=181045>]

Βλάχος/Βλαχογιάννης/Βλαχόπουλος/Βλαχάκης κτλ- Από το μεσν. & δημώδ. βλάχος, 1) ο βλαχόφωνος, ο ομιλών βλάχικη-λατινογενή διάλεκτο, 2) ο ορεσίβιος, και νομάδας ποιμένας, 3) ο άξεστος, αγροίκος, ο χωριάτης. Βλάχους λέγανε παραδείγματος χάρη και οι Χιώτες τους προύχοντες συμπατριώτες τους που ξενιτεύονταν στη Βλαχία, όπως επίσης βλάχους ονομάζουν οι Μανιάτες όλους τους υπόλοιπους Πελοποννήσιους. Ως επώνυμο τουλάχιστον από τον 13^ο αιώνα με τύπους όπως, Βλαχοϊάννης 1279-Χαλκη), Βλαχόπουλος (1316-Σέρρες, 1440-Πάτρα), Βλάχος.

Βουτσάς: από τη λέξη βούτσι+ επαγγελ. καταλ. -άς, βαρέλι. Β.=βαρελάς. (Τριαντ.), < ελνστ. βούτις.

Βρεττός/Βρεττάκος- Απο το δημ. βρετός, ο ευρημένος, ο ευρετός, 1) «επί νηπίων, το υπό των οικείων του εγκαταλειφθέν και ευρεθέν υπό τινός, το έκθετον, 2) νήπιον υπό των γονέων του αποτεθέν έμπροσθεν της εκκλησίας, είτε εν τη οδώ, ινά αναλάβη την βάπτισιν του ο πρώτος τυχών διαβάτης. Σύμφωνα με τον Βαγιακάκο, «Μανιάται εις Ζάκυνθον», το όνομα Βρετός, ως βαφτιστικό, είναι σύνηθες στη Μάνη. Έτσι καλείται το εκτεθειμένο από τους γονείς του βρέφος και αργότερα ευρεθέν (βρετό) από άλλους, και ονομάζεται έτσι από πρόληψη πιστεύοντας ότι έτσι θα απόφυχθεί ο θάνατος του βρέφους. Σαν επώνυμο, τουλάχιστον, από τον 14ο αιώνα, με την αρχική μορφή Ευρετός, στη Χαλκιδική (1318). Την ίδια έννοια έχει και το ιταλ. Esposito , πολύ διαδεδομένο επώνυμο στην Ιταλία.

Γ

Γαβαλάς- Επώνυμο που εμφανίζεται ήδη από τον 11^ο αιώνα στην Ελλάδα, σχετίζεται: 1) μεσν. γαβαλάν, «κεφαλάν» (Ησυχ.), και ιδιωμ. γάβα και κάβα το κεφάλι ή 2) με το δημωδ. γάβαλο, ο κόπρος του αλόγου.

Γαζής- Από το τουρκ. gazi, αγωνιστής, τροπαιούχος.

Γαλακτερός- Από το ιδιωμ. γαλακτερός, ο πλήρης γάλακτος. Για τα ζώα, γαλακτερά όσα ακόμα θηλάζουν.

Γεωργιάδης/Γεωργίου/Γεωργόπουλος/Γεωργούσης/Γεωργούλιας κ.α.- Από το βαφτ. Γεώργιος, ένα από τα δημοφιλέστερα βαφτιστικά στην Ελλάδα, όνομα αγίων, πατριαρχών, < αρχ. γεωργός. Ως επώνυμο τουλάχιστον από τον 13^ο αιώνα, με μορφές όπως Γεωργίλας(1360-Σέρρες), Γεωργίτζης (1271-Χαλκ/κη), Γεωργιτζόπουλος(1375-Μυστράς) κτλ

Γιακουμάτος/Γιακουμής/Γιακουμάκης/Γιακούμογλου κ.α.- Από το βαφτ. Γιακουμής, μορφή του Ιάκωβος. Ίσως επηρεασμένο από την βενετσ. εκδοχή του ίδιου ονόματος, Giacomo<υστερολατ. Jacomus/Jacobus<Ιάκωβος. Το Ιάκωβος αποτελεί εξελληνισμένη μορφή του αρχικού εβραϊκού Ιακώβ>Ya'akon, που συνδέεται με το εβρ. aqeb- φτέρνα- , επειδή σύμφωνα με τη βίβλο ο Ιακώβ γεννήθηκε δεύτερος κρατώντας τη φτέρνα του αδελφού του Ησαύ.

Γιαλαμάς- Από το τουρκ. *yalama*, ξεφλούδισμα, εξάνθημα στα χείλη.

Γιούτσος: Από το τούρκικο *yüce*=ο ψηλός, ο μεγάλος.

Γκαλίτσιος- Από το διαλεκ.(Ζαγόρι), είδος πουλιού, γκαλίτσια(τα), εν.γκαλίτσι, είδος γκαΐλας, κουρούνας, αλλά σε μικρότερο μέγεθος. Η λέξη διαλ.(Κοζ.,Καστ.).

Γκιουλέκας: Από το δημώδ. γκιουλέκας, πληθ. γκιουλέκηδες, ο νταής, ο ψευτοπαλικαράς: «Κάνει τον γκιουλέκα». Από το όνομα Αλβανού άτυχου επαναστάτη του 19ου αιώνα, Gjoleka. Το αλβανικό επίθετο Gjoleka προέρχεται από τα βαφτ. Gjoh-Ιωάννης και Leka-Αλέξανδρος .

Γκιζίκης- Από το τουρκ. *gezig*, κακό σπυρί, φαγούρα.

Γκίνης- Από την αρβαν. εκδοχή του βαφτ. Ιωάννης-Γιάννης.

Γκιόκας- Από την αρβαν. βαφτ. Γκιόκας-Γεώργιος. Ή **Γκιόκας**- Από το τουρκ. *gök*, ο γαλάζιος, γαλαζωπός.

Γκούντης/Γκουντίνας- Επώνυμο από τις καταγεγραμμένες μορφές του βαφτιστικού Κωνσταντίνος στα βορειοελλαδικά ιδιώματα, Γκούντης-Γκουντίνας. Η διαδρομή που έκαναν μέσα από τη φωνολογία των βορειοελλαδικών ιδιωμάτων (Βελβεντό, Κοζάνη, Σιάτιστα κ.α.) είναι κάπως έτσι Κωσταντής, Κουσταντής, Κουντής (που έχει δώσει επώνυμο), Γκούντης.

Γρυπάρης/Γριπάρης- Από το δημωδ. γρυπάρης/γριπάρης, αυτός που ψαρεύει με γρίπο, συσκευή ανάλογη προς την τράτα ή ο κατασκευαστής γριπών, ελνστ. γρῖπος `δίχτυ ψαρά´.

Δ

Δαμανάκης / Δαμιανάκης- Από το βαφτ. Δαμιανός, και την (αρχικά υποκοριστική) κατάληξη -άκης. Το βαφτ. Αβέβαιου ετύμου, πιθανώς, σύμφωνα με τον Μπαμπινιώτη, σχετίζεται με το αρχ. Δάμων.

Δικαίος-Από το μεσν. Δικαίος, τοποτηρητής, αναπληρωτής (πολιτικού ή θρησκευτικού άρχοντα). Ως επώνυμο ήδη από την Παλαιολόγια εποχή.

Δούκας- δουξ ο· δούκας, βυζ. στρατιωτικός ή πολιτικός διοικητής, άρχοντας, λατ. Dux, Και όχι σπάνιο βαφτιστικό ήδη από τη βυζαντινή εποχή λόγω της μεγάλης αυτοκρατορικής οικογένειας των Δουκών, όπως έδωσαν και οι άλλες σημαντικές μεσαιωνικές ελληνικές οικογένειες.

Δραγώνας- Ίσως από το μεσν. και δημωδ. δραγόνος, στρατιώτης, πολεμιστής σε σώμα ελαφρού ιππικού, αντιδ. γαλλ. Dragon, λατ. draco, αρχ. δράκων. Ως επώνυμο τουλάχιστον από τον 13^ο αιώνα, ως Δραγωνάς στη Χαλκιδική.

Δρίτσας- Από το δημωδ. δρίτσα (συνηθ. πληθ. δρίτσες), ναυτικός όρος, τα σχοινιά από τα οποία κρέμονταν οι αρτέμονες, ιταλ. drizza. Πρβλ. τα σχετικά με τη ναυσιπλοΐα επώνυμα Μάϊνας, Μπαρμπάρεσος, Λαγουδέρης, Φλόκος κτλ. συνήθως ιταλικής προέλευσης αφού τα ιταλικά (βενετικά) ήταν η lingua franca και περίπου επίσημη γλώσσα των ναυτικών την περίοδο της δικής μας τουρκοκρατίας.

[Συνεχίζεται]